

Kapitalismoa bor-bor

Irakaskuntzara dedikatuz gero, urteen poderioz, batik bat, galtzen da mundu horretako barrikadaren bi aldetako harreman gazi-gozoetan harritzeko ahalmena; batek pentsatzen du ikasleen jarrera, gustu, prozedura eta erreakzioei dagokienez jadanik dena ikusi duela, etengabeko marmota-ren egun nahikoa patxadatsu batean bizi garela. Ba ez, pasa den kurtsuan lerrook zirriborratzen ditudan sinesgabe honek ikusi zuen nola zenbait ikaslek —eta ez dira nolana hikoak Donostiako FIHEZI fakultateko *antropolitok*, jende jantzia eta engaiatua, munduaz eta bizitzaz asko dakiena— bere poza eta harridura plazaratzen zuen, azkenean, klasean banatutako testu batzuei esker, ditxosozko krisiaren nondik norako eta zergatiak ulertzen zituelako. Batek kontatu zuen senide arteko bazkari batean kontua azaldu eta ulertaraztea ere lortu zuela. Ikustekoa litzateke gurasoen poza eta harrotasuna, ene bada!

Britainiar kazetari eta idazle John Lanchester-en *Hoops! Why Everyone Owes Everyone and No One Can Pay* liburua (Anagramak gaztelaniaz argitaraturiko bertsioa erabili genuen guk: *¡Huy! Por qué todo el mundo debe a todo el mundo y nadie puede pagar*) izan zen aurkikuntzaren errudun nagusia, Karl Polanyi eta Henri Dumont-en beste testu batzuk tartean ibili baziren ere. Deigarria da sentipen sozial hori zein zabalduta dagoen: ez gara enteratzen gertatzen denaz, leku guztietatik jotzen gaituzte eta ez gara kapaz ezer ere ulertzeko. Horrela zaila da alternatibak pentsatzea, horrela sortzen diren erantzunek segitzen dute edo sozialdemokrazia zaharra aldarrikatzen edo aurkaritza geroz eta basatiagoa, geroz eta milenaristagoa bilatzen, supermerkatue-

tako jabeen kaltean. «Jan ezazu aberatsa» aldarrikatzen zuten *Angry Brigadeko* londrestar situazionistek orain dela urte batzuk. Pauso honetan, euren errebolta batik bat estetiko antropofagia etikoa bilakatuko ote da?

Baina itzul gaitezen harira. Lanchesterren testuarekin nolabaiteko argitasuna ikusi zutenek gozatuko zuten ziur asko gerora gaztelaniaz argitaratu den David Harvey-ren azken obrarekin, *The Enigma of Capital and the Crises of Capitalism* (Akal argitaletxeak gaztelaniaratu). Kapitalaren dinamika zorrotz bezain sakon ikertu duen geografo marxista horrek bikaintasuna lortzen du testu horretan, kapitalaren fluxuek inbertsio-mozkin-inbertsio sorgin-gurpilak etengabe nola elikatu behar dituen azaltzean, nola fluxu horietan tronboak ere ia egunerokoak diren. Tronboak burbuilek eragiten dituzte, noski; baina, gertatu eta gero, eztanda egin eta gero, fluxurik gabe geratzen diren atalak —kasu honetan lurraldeak— geldirik, hilik, daude. Orain kapitalaren fluxuak errazki doaz Eurasiako ekialdera; eta Ipar Atlantikoko aldeak, azken ziklo hegemonikoan munduko erdialdea izan direnak, tronboa pairatu duten gorputz atalen moduan gera daitezke, geldi eta ximel.

Higiezinaren sektorean puztutako burbuilek —eta zehazki bankuek sektore horretan hartutako arriskua zor-titulu bilakatuta salduz eta birsalduz ibili izanak megapuztutako burbuila erraldoiak— eragin dute azken tronbo handia —horrela azaltzen du hemen baino askoz hobeto Lanchesterrek—; baina burbuila txikiak, tronbotxoak, berriro eta etengabe puztu eta eztanda ari dira. Hori da, gainera, kapitalismoaren lege nagusia, horra hor Harveyren abisua. Kapitalaren lapioa beti ari da bor-bor eta edonor suerta daiteke zipriztindua.

Internet bluff-bluff

Adibidez, «facebluff» deitu den Facebook enpresaren akzioekin gertatu dena. Burtsara atera eta hiru hilabetera akzioen balioa izugarri beheratu da, erdira edo jadanik gutxia-

gora; «oraindik [enpresak] ez du asmatu iragarkien bidez sakelakoen erabiltzaileei etekina ateratzen», dio prentsak. Non dago negozioa Facebooken? Hau da, jendeak bere profila edo dena delakoa egiten du sare sozial horretan moda-modan dagoelako eta, egin ezean, inor ez zarelako unibertso birtualean eta bla-bla-bla. Gero jende gehienak ez daki zer egin izugarritzko tresna horrekin eta hor gelditzen da bere profil eta guzti (milaka argazki esangurarik gabeak, linkak, bideo txatxuak eta inoiz entzun gabeko kantak...), zabortegi birtualak metatzen; beste moda berri bat etorri da eta orain tuiteatzea tokatzen da (beno, hori atzoko edo herenegungo moda izango zen, ziurrenik, gaurko bluff berria). Internetek zer edo zer ekarri badu, merkatu eta gustuen fragmentazioa izan da. Eszenatoki honetan, XX. mendeari berezkoa zaion publizitatearen industria indarge geratu da, ez dago kanpaina orokorrak egiterik eta estrategiak asmatzeke daude. Denborarekin, Facebookek eduki dezake estrategia bat dirua ateratzeko. Bere zerbitzarietan dagoen informazio hori guztia ez da erabiltzaileen jabegoa, enpresarena baizik. Agian diru poxi bat atera dezake baten bati bere ezkontzako argazkiak saltzen, baina ez dirudi epe laburrerako estrategia denik. Beraz, burbuilatxoak puzten da, beste bat.

Aspaldian puztu zen ere puntu.com enpresen burbuila. Merkataritza gehiena Interneten bidez gertatuko zela pentsatu zen orain dela urte batzuk, dirutzak inbertitu ziren plataforma birtualak sortzen eta hara, beste bluff bat. Sare birtualarekin orain arte dirutzak egin dituzten bakarrak telefonian zerbitzuak eskaintzen dituzten enpresak eta eduki berezituak sortzeko kapazak direnak izan dira. Hortik etorriko da, agian, geroan egingo den negozioa: kapitalismoaren hasieran lurrarekin egin zen bezala, itxidurak (*enclosures*) sortuko dira; eta, behin beharra ondo inposatua, gaur egun librea eta denona denagatik kobratzen saiatuko dira: irisgarritasun telefonikoa garestituko da, spamean ito gabeko posta elektronikoa ordaindu beharko da... Badaude gizarte mugimendu indartsuak komunaren defentsa sutsua

egiten dutenak; hori nolabait definitzeko, euren esperientzia informatiko-telematikotan oinarritzen dira. Agian, hausnar-keta horiek sortu izana izan daiteke epe ertainera Internetek ekarritako aurrerapen bakarra: birtualak bai, baina errealak ere badiren guztion baliabideen inguruko aldarrikapena eta horien pribatizazioaren kontrako aurreikuspena.

Zeren, bestela, Interneten bluffak ere eguneroko ogi bilakatu dira gizarte aldaketaren aldeko mugimenduetan. Munduko ezagutza eskuragarriagoa dela sareari esker —baina gero denok erabiltzen ditugu wikipedia mesfidagarria, mezu sinple eta laburretako orriak, zurrumurruak, pornoa eta lagunen blogak (azken horiek lehenengo astean bakarrik)—, jendearen arteko komunikazioa askoz errazago dela, mobilizazioak sare sozialen bidez eratzen direla —eta jende asko geratzen da bere etxeko sofan tuiteatzen eta edozein sekta ondo antolatuk manipula dezake deialdi zabal bat, beti egin den moduan, bestalde—... Hori bai, era ezazu gizarte antolakuntza ñimiñoena, egunkari euskaldunaren lagunak topatzeko, zure herrian harrobia jar ez dezaten, etorkinen alde osasun sareak antolatzeko... eta horretan ere energia aktibista pilo bat joango da taldearen profila, webgunea eta halako mila kontu eratzen. Lortuko al du horrek guztiak 52 metodoa erabili behar izatea —badakizue, 52 aste ditu urteak, 52 bilera; gutxienez jota 26, gaia ez bada oso inportantea—, igande goizetan herriko plazan panfletoak banatzea, lagunei eta ezagunei kaparrada ematea eta oro har ziber aurrizkirik gabeko aktibismoak berez ekartzen zituen jarduera deseroso horiek guztiak desagerraraztea? Inoiz aipatu dugu hemen aurretiaz Charles Tillyk gizarte mugimenduen teorialari nagusietakoak kontu horiei buruz mantentzen zuen eszeptizismoa gure egiten dugula, eta ez gara luzatuko. Ziberaktibismoa kontu garestia bilakatuko da geroan, eta orduan ikusiko da benetan gizartea aldatzeko zer edo zer aportatzen ote duen. Eta ez gara gaur arituko petrolio merke eta eskuragarriaren desagertpenak ekarri ahal dituen aldaketa sozialei buruz, batez ere etengabeko eta gorabeherarik gabeko

elektrizitate hornikuntza eskatzen duten jardueratan, hala-koak baitira orain aipagai ditugunak.

Al-Azawad, Eskozia eta guda-politika

Burbuilek eta bluffek espazioa jaten digute, eta orain beste kontu batzuk aipatzeko telegramak egitea baino ez zaigu geratzen. Baga, tuaregen epopeiari buruz idazten genuen aurrekoan eta gaia mikaztu da, nolabait komedia bilakatu ere. Kontatzen genuen betidanik lurralde zehatz batean baina estaturik eratu gabe mugitu den herriak oraingoan azkenean pausoa eman eta Azawad sortu duela Mali eta Libiaren artean. Baina bilaturiko aliatuek —Al Qaeda inguruko islamistek—, ostera ere, boteretik baztertu dituzte tuaregak, euren lege erlijiosoak inposatu dituzte eta Tonbuktu hirian historian zehar sortutako hainbat sinbolo kultural eta erlijioso ez islamikoak suntsitzen hasi dira, eta jendea zigortzen euren kode fundamentalisten arabera bizi nahi ez dutelako. Aurreikusi ere aurreikusten da Mendebalaren esku-hartze militarren bat, beti ere interes estrategikoak, kasu honetan batez ere Frantziarenak, atzean ezkututzen direla. Aliatuak ondo aukeratzea kontu garrantzitsua dela, alegia.

Baina aurkariak aukeratzea balego... Biga, Eskoziak independentziaren inguruko galdeketa egin nahi du eta Erresuma Batuko legebiltzarrak argi eta garbi eskatu dio Cameron gobernuburuari kontu hori Eskoziako parlamentu autonomoaren esku lagatzeko. Noski, atzean badaude trikimailuak eta helburu ezkutatuak, hordagoak eta kalkuluak erreferenduma zer datetan izan daitekeen probetxugarriago alde bakoitzaren interesetarako... Baina, orokorrean, sekulako inbidia ematen dute kasu honetan *british fair play* delakoa pairatu behar duten subiranista eskoziarrek.

Zeren —higa— gurean aurkariak zeharo etsaiak direla inoiz baino gehiago pentsatu dugu eta ez da erraza marko horretatik alde egitea. Udan zehar preso gaixoen inguruan eta batez ere Josu Uribetxebarriaren inguruan sortu den di-

namika... hori bai marmotaren eguna betikotua. Horren harira, baina ez soilik motibo horrengatik, Mikel Urkola irakasleak oso hausnarketa interesgarria argitaratu zuen *Berria* egunkarian abuztuaren 28an. Noiz arte Espainiaren menerapen guda-politika?, bukatzen zuen, eta horrek laburbiltzen du inoiz hemen ere partekatu dugun pentsaera. Espainia, aspaldian behera egindako inperioa (Erresuma Batua bezala), gaur egun ia erabat porrot egindako estatua (Erresuma Batua ez bezala), edozein dinamika separatista jasotzeko etsai krudel eta itsua bilakatu da, frankismoak eta ondoriozko demokrazia kontrolatuak areagotutako herentzia pozoitsua, hori ere. Baina hori esanda, gogoratu dezagun, egun berean eta orri berean, harrokeria intelektual nanoenak soilik sor ditzakeen hitzok irakurtzeko zoritxarra izan genuela: «Esaten duzu 'espainiar', eta esaten duzu polizia, epaile, bizkarroi, fanatiko, fartsante, pailazo, gezurti, lapur, lukurreru, ezjakin... arerio gehiegi, eta denak mina egiteko langintzan trebatuak. Mina, ofizio.» Zer neke, betiko lerdokeriak arrazakeria (post?) moderno bilakatuta. Ez ote dugu gure artean halako jendilajerik ezagutu, beste edonon bezala? Ofizio barik, ez al du hemen jende larregik, gu guztion izenean, mina afizio? Ditugun aurkariak ditugula, gure arrazoiaren aliatuak topatzeko, gorroto eta ezjakintasunaren garroak ziplo! moztu beharko.¶